

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Genera causarum, & concionu[m] sacræ Rhetoricæ. cap. 17.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

ferè ex concione reportant, & alijs referunt, nisi aliquid lepidè dictum perinde vt hi, qui ad Comedias se conferunt, vel in foro eorum circulis interfunt, qui facetijs, & ludicris rebus, ad aurium delectationem, & risum, sua populo ludibria vendunt. Ergo idem sibi conuenire credent nostri Oratores in templis, & suggestibus corā sanctissimo Sacramento, quod histriionibus in scena, & foro? Bone Deus, vbi nam apud sanctos Patres similia legerunt? vbi nam in diuinis literis hæc didicerunt? vereor ne illud hic locum habeat, quod Deus per Hierem: conqueritur, Stupor, & mirabilia facta sunt super terram, Prophetæ prophetabant iniqua, & Sacerdotes plausum dederunt manibus suis, & plebs mea dilexit sic, & quid faciemus in futurum? Ergo si quis fortè a me expectet, vt sicut Rhetores Ethnici de Ridiculis agunt, ita ego aliquid adijciam de ijs in hoc opere, huic ego Ambrosij verbis respondebo. Licet (inquit) interdum honesta ioca, ac suauia sint, tamen ab Ecclesiæ abhorrent regula, quoniam, quæ in scripturis Sanctis non reperimus, ea, quemadmodum vsurpare possumus? cauendum etiam in fabulis, ne misceant grauitatem seuerioris propositi. Væ vobis, qui ridetis, quia flebitis ait Dominus, & nos ridendi materiam requirimus? vt hic ridentes, illic fleamus, & adhuc addit non solum profusos, sed omnes etiam iocos declinandos arbitror, plenum tamen suauitatis & gratiæ sermonem esse non indecorum. sic Ambrosius ad omnes loquitur, quid ad Concionantem, diceret?

Hier. 5.

Lib. 1. de Offic. c. 23.

Genera causarum, & concionum Rhetoricæ Sacre.

Cap. XVII.

Significatio sine, quem Christianus Orator propositum habere debet, ostensisq; eius officijs, quæ referri ad eum finem oportet, reliquum est, vt de materia, & causarum generibus eidem oratori subiectis consequenter agamus.

Quæcumque cadunt sub oratoris Christiani facultatem, sunt quibus placuit ea ad quinque capita reuocare: credenda, speranda, timenda, fugienda, agenda. Sed fortè sit, cui hæc diuisio minus placeat eo argumento, quod vel plura poterant capita, vel pauciora distingui. Addi enim poterant, toleranda, spernenda, amanda. Quippè res aduersæ, & huius vitæ calamitates non credendæ, aut sperandæ, aut timendæ, aut fugiendæ sunt, nec demum agendæ sed ferendæ. Res verò prosperæ,

Q acbo-

ac bona externa eodem modo spernenda videntur, Deus, & proximus amandi sunt, etiam si nulla possit sequi actio externa. Quod si inter agenda haec numerentur, eodem modo in ea numerari poterunt, fugienda, speranda, & alia, habent enim suas actiones non internas modo, sed etiam externas. Et sane cum inter agenda nihil sit, quod ad aliquam virtutem non pertineat,

Tota materia posita est in Doctrina fidei, & disciplina moru. De Patiētia, & Vcl: Vir. De Veritate, & recta con se:

Epist. 3.

cur potius fidei, speique, & timoris sit mentio, quam aliarum virtutum? sed quidquid sit, per commodum mihi fecisse videntur ij, qui omnia, quae sub oratoris Christiani cognitionem cadunt ad doctrinam fidei, & ad disciplinam morum reuocarunt, prout Tertullianus omnia quae habet Ecclesia ad haec capita reducit, & Iustinus Martir: Diuinae (inquit) disciplinae forma in multas tribuitur partes, sed contrahitur, ut summam dicunt, tum in praceptorum institutionem, atque custodiam, tum in diuinae cognitionem, atque venerationem.] Innocentius vero Pontifex, duplicem in Episcopis zelum requirit, fidei scilicet, ac disciplinae. Clemens, Fides (ait) ab Episcopis est expectanda, doctrina morum ab Episcopis, & Diaconis. Concilia etiam omnia ferè in haec duo incumbunt, nempe ut fidei dogmata stabiliant, & morum disciplinam reforment. Omnes praeterea patres duo haec copulant, & vnum ex alio pendere docent, voluntque ut disciplina morum, sit fidei custos.]

De Habitu Virg. initio.

Disciplina (inquit Diuus Cyprianus) custos est spei, retinaculum fidei, ac itineris, salutis fomens, & nutrimentum bonae indolis, magistra virtutum, quae facit nos in Christo manere.] Et sane cum duae sint praecipuae hominis partes intelligentia & voluntas, atque haec tum in seipsis perficienda sint a Christiana disciplina, tum ut alias hominis facultates, sensusque & actiones externas regant, dirigenda, optima est diuisio illa, cum Doctrina fidei intellectum, & Disciplina morum voluntatem praecipue spectent.

1. Tim. 1.

Haec duo. S. Paulus per fidem, & bonam Conscientiam intelligit, eademque finem praecipi appellat, ut intelligat orationem Evangelicam, conatum suum ad haec duo sibi esse referendum.

Sufficiens diuisio omnium concionum ad duo summa capita.

Ex his igitur pro vario auditorum statu distingui possunt genera causarum Rhetoricae sacrae. Nam auditores vel sunt alieni a via salutis, & ad eam vocandi, vel viam salutis ingressi, & promouendi perficiendique sunt. Si alieni sunt, vel quia peccant in disciplinam morum, cuiusmodi sunt mali Christiani, vel quia etiam carent fidei Orthodoxae doctrina, cuiusmodi sunt infideles omnes. Non enim potest inesse, recta pietatis disciplina, quibus abest integritas fidei, quae fundamentum est verae

vera iustitia. Siue autem vtrumque, siue alterum tantum his
 vitium inest, Clementis Alexandrini sententia, eorum institutio
 ad genus dicendi exhortatorium pertinet. Nam distinguens
 in homine, mores, actiones, passiones, & morum nomine intel-
 ligens statum peccatoris, & infidelis, Mores (inquit) fortitus
 est sermo exhortatorius, Pietatis dux ac Religionis: qui in-
 star Carinae subiectus est ad fidei adificationem: quo quidem
 nos valde exultantes, & opinionēs veteres abiurantes ad sa-
 lutem capeffendā iuuenes alacres reddimur. Vbi vero iactū
 est salutis fundamentum; errorumq; ac peccatorum grauium
 purgata fordes, reliquum est, vt ad præclara facta transitus
 fiat, Scriptum est enim, declina a malo, & fac bonum, &
 Hieremias a Deo constituitur super gētes, & regna, vt euellat,
 & destruat, adificet, & plantet: tunc igitur alterum genus con-
 cionum, ex hoc altero auditorum genere exiit, quod Præcep-
 tiuum nos possumus appellare, nam & Clemens omnibus (in-
 quit) actionibus præest sermo, qui versatur in tradendis præ-
 ceptis. neque hæc distinguuntur ex eo, quod exhortationes
 non habeant locum in secundo hoc genere auditorum, sed quia
 propriè conueniunt, primo quidem exhortationes, secundo au-
 tem præcepta. Nam inducendi sunt prius peccatores, vt velint
 eurari, deinde docendi sunt recta. Nota quam eleganter hæc
 munera Sanctus Paulus ad Timoth. distinguit, cum inquit, om-
 nis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum, ad ar-
 guendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia, vbi duo
 priora membra ad fidei doctrinam pertinent, duo posteriora
 ad morum disciplinam. Nam quia doctrina fidei, tum recta
 dogmata tradit, tum refellit errores, ideo dicitur Sacra Scri-
 ptura vtilis ad docendum, vera videlicet, & vtilis ad arguen-
 dum, nimirum falsa. Et quia disciplina morum prauas item
 actiones corrigit, rectasque inducit, propterea dicitur Sacra
 Scriptura vtilis ad corrigendum, & erudiendum in iustitia; sed
 redarguere errores & corrigere vitia, ad primum genus perti-
 nent, quod exhortatorium vocauimus: Docere & erudire in Iu-
 stitia ad alterum illud præceptiuum; & hæc sufficere ad perfe-
 ctam iustitiam, & ad hæc reuocari, quæcumque præterea assi-
 gnari possent, satis apparet, quia Sanctus Paulus ideo subiicit
 vt perfectus sit homo Dei, ad omne bonum opus instructus.
 Nō enim satis esset instructus homo Dei, si quippiam ei deesset.
 Apparet quoque ex eo, genera Rhetorica sacra non plura esse,
 quam duo planè diuersa constituenda, quia duo tantum genera

Lib. 1. Pa-
dagogi ini-
tio.

Ibidem.

Locus Pauli
expenditur.
2. Tim. 3.

Duo genera
Auditorum.

Q 2 audi-

auditorum sunt, id est vel conuertendi, vel iam conuersi. Itaque consolatorium genus, quod Clemens distinguit, ab ijs diuersum constitui nequit, & id officium quod Sanctus Paulus item Sacris literis tribuit, Vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus, ad eruditionem in iustitia pertinet, consolari enim siue ad ferenda aduersa fortiter, siue ad superandos perturbationum impetus, & suborientes in virtutis viae quascumque difficultates, eius disciplinae munus est, quae tradit ipsas virtutes, eadem quippe eas conseruare debet, quae gignit, & ipsa alioqui virtus est perturbationum medicina, & moderatrix, atque in difficultatibus superandis suapte naturae versatur. Verum quia aliqua praecipua monita de hoc consolationis modo tradi possunt, infra separatim ea attingemus. Haec autem cum ita sint, cumque omnino diuersa auditorum generum duo sint, quia tamen in Christiana Republica, Tertius quidem status perfectorum seu ad perfectionem peculiari quodam modo tendentium reperitur, & nos tertium orationum huius maxime accommodatum genus ponamus. Hoc genus significat Clemens Alexandrinus. Nam cum exposuisset tria illa sua genera, exhortatorium, praecipuum, consolatorium, subiicit. Manifestum est autem esse alterum genus sermonis cuius institutum est docere, quod quidem est subtile, & spirituale, & accuratam tractandi rationem sequitur, & in arcanis contemplandis mysterijs versatur, id autem (inquit) in praesenti differatur] per quae verba satis aperte videtur, Theologiam quam vocant Mysticam intelligere.

Cap. 3.
lib. 1.

Ex triplici genere viae, omnia causarum genera sumuntur. Cap. XVIII.

EX his omnibus iam efflorescit celebris illa plenissimaque diuisio, rerum omnium, quae ad Christianam sapientiam, & ad opus Evangelici Oratoris pertinent in viam Purgatiuam, Illuminatiuam, & Vnitiuam, ita vt omnes sermones qui in Ecclesia habentur, vel sint ad instruendum eos, qui a peccatis purgari debent, & ad gratiam Dei iustificantem inuitari, vel ad eos, qui de tenebris peccatorum egressi, lucis viam, & mandatorum ineunt & de virtute in virtutem prouehuntur, vel ad eos, qui diuina iam luce perfusi ad perfectiorem alicuiusmodi statum animum adiiciunt, & arctius sese Deo per charitatem astringunt. Prima via vocari solita est Incipientium, incipientium enim